
ประวัติพระคเณศ*

A Brief Account of Ganesha

อาจารย์ ประเวศ ลิมปรั้งษ์

อาจารย์พิเศษ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์

(สถาปัตยกรรม) ปี พ.ศ. 2532

คุชภูมิตตกรรม (สถาปัตยกรรม)

มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

พระคเณศ มีประวัติชื่อเรียก ลักษณะและรายละเอียดแตกต่างกัน ทั้งแบบฮินดู พราหมณ์ และไทย รูปพระคเณศจึงมีหลายลักษณะ ตามคำบอกเล่าของครูช่างหลวง

Abstract

Recollection of the story of a Hindu deity-Ganesha as taught by a master to first year students in 1952. An account of characteristic features and the different names by which he is known.

* บันทึกจากความทรงจำตามคำบอกเล่าของครูช่างหลวง ในรายวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 1 (พ.ศ. 2495)

ประวัติพระคเนศ (อินดู)

พระคเนศ เป็น เทพของชาวฮินดูลักษณะองค์พระคเนศ คือ ตัวเป็นคน หัวเป็นช้าง ชาวฮินดูนับถือพระคเนศว่าเป็นเทพเจ้าประจำความขัดข้องและเป็นเทพที่อำนวยความสะดวกให้แก่กิจการทั้งปวง ด้วยเหตุฉะนั้น

1. พระคเนศจึงได้นามว่า “พระพิฆเนศวร” แปลว่า “ผู้เป็นใหญ่ในความติดขัด”
2. พระสิทธิธาตา แปลว่า “ผู้อำนวยความสำเร็จผล”

ผู้ที่นับถือบูชาพระคเนศ ถือกันว่าใครกราบไหว้บูชา ก็จะมีความสำเร็จเป็นสวัสดิมงคล นานับประการตามความประสงค์

พระคเนศมีชายา 2 องค์ คือ พุทธิ และ สิทธิ และมีโอรส 2 องค์ ชื่อ เกษม และ ลาก

ชาวฮินดูเมื่อประกอบศาสนกิจ หรือทำธุรกิจ หรือจะศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาต้องกล่าวเชิญและบูชากราบไหว้ ขอความคุ้มครอง และช่วยให้ปลอดภัย ตลอดจนให้พ้นจากความติดขัดทั้งปวง เพื่อความสำเร็จในกิจการประสงค์นั้นๆ ด้วยเหตุนี้พระคเนศจึงเป็นเทพที่มีผู้เคารพบูชาของคนทั้งปวงตลอดเป็นเทพประจำศิลปวิทยาทุกสาขา

ประวัติพระคเนศ (อย่างพราหมณ์)

อีกอย่างหนึ่งมีความว่า “พระศิวะ”(พระอิศวร) มักเสด็จไปสู่ที่ซึ่งพระบารดีกำลังสร้งน้ำอยู่ โดยพระนางมิได้ทันรู้ตัว พระนางจึงเอาโคลนขมิ้นที่ทาพระกายมาปั้นและเนรมิตเป็นชายรูปร่างสำหรับเฝ้าประตู วันหนึ่งพระศิวะเสด็จไปหาพระนางบารดี ถูกผู้เฝ้าประตูไม่ยอมให้เข้าไป และเอาหวายไล่ตี พระศิวะไล่ออกไป พระศิวะกริ้วต่อความประพฤติ

อย่างไพร่ ของผู้เฝ้าประตูก็สำแดงพระเดช โดยสั่งให้ทวยเทพเข้าต่อสู้ปราบปราม แต่ก็พ่ายแพ้พระศิวะจึงให้พระวิษณุช่วยปราบปราม โดยพระวิษณุใช้อุบายเนรมิตตนเองเป็นรูปหญิงงาม ไปล่อผู้เฝ้าประตู ตามมาต่าง ๆ เมื่อได้โอกาสพระวิษณุตัดคอผู้เฝ้าประตูขาดเสีย ความทราบไปถึงพระนางบารดีทรงกริ้วมาก จนพระศิวะต้องให้เทพไปตัดหัวคนที่ใกล้ตายแล้วมาต่อให้แต่เทพที่ไปเที่ยวหาหัวคน ไม่มีใครใกล้ตายจึงตัดเอาหัวช้างมาต่อให้ผู้เฝ้าประตูคือ “พระขันธกุมาร” จึงมีหัวเป็นช้างตั้งแต่นั้นมา

พระคเนศสลักด้วยหิน

